

Bago Magreseta, Ano Muna ang Sakit?
Mga Tala sa Unang Isyu ng *Dx Machina*:
Philippine Literature in the Time of COVID-19

Vladimeir B. Gonzales

ISSUE EDITOR

Ang pangalang “Dx Machina” ay proyektong may tatak na hindi mapapabilang sa mga pinaka-subtle na pamagat ng isang antolohiya, lalo sa kontekstong nagluwal nito.

Bukod sa “Dx” na hugot mula sa pinaiksing tawag ng mga doktor para sa “diagnosis,” may laro ang pangalan ng proyekto sa “deus ex machina”—ang iniiwasang pangngialam ng manunulat na minsan ay diyos ang trato sa sarili. Diyos, dahil imbes na hayaan ang sariling mga tauhan at sitwasyon ang magsiwalat ng dapat isiwalat, may pakiramdam na pinangungunahan ng may-akda ang mga mambabasa sa kung ano ang dapat isipin. Manunulat ang siyang nagtatakda kung sino ang maililigtas, at kung sino ang ilalagay sa kapahamakan. May tonong pasaring ang termino bilang pagkukulang ng isang manunulat, at isang kahinaang iniiwasan sa paglikha. Isang diagnosis ito, marahil, para sa manunulat at sa pagsusulat mismo sa mga nakaraang buwang nalugmok ang Pilipinas sa malalang sakit. Bonus na lang siguro na ang “Dx Machina” ay may katukayong tauhan mula sa isang lumang sitcom—isang anthropomorphic na dinosaur na nagtatrabaho bilang isang huwes. Sa pinakamaliit, itinatanghal ng koneksyong ito ang pinagmulan at pinatutunguhan ng pagsusulat sa panahon ng pandemya—na anuman ang maging panghuhusga sa antolohiya, malinaw na wala

tayo sa panahong mailalapat ang mga nakasanayan nang pananda ng katinuan at kawastuhan.

Bago magkaroon ng panawagan para sa *Dx Machina: Philippine Literature in the Time of COVID-19*, nagkaroon muna ng panawagan para sa *The Kit and Other Writings: Literature in the Time of Corona*. Ito ang isa sa mga unang pagtatangka ng Likhaan: UP Institute of Creative Writing na mangalap ng mga malikhaing akda habang kumakalat ang sakit na Coronavirus disease (COVID-19) sa Pilipinas. Inilabas ang panawagan noong Marso 15, 2020, sa pag-uumpisa ng Enhanced Community Quarantine (ECQ). Ito ang panahong ni hindi pa umaabot sa 100 ang aktibong kaso ng COVID-19 sa bansa.

Base sa naging reaksiyon ng mga nakabasa sa panawagan para sa *The Kit*, masasabing hindi naging maganda ang dating nito sa maraming tao. Naikomento sa mga network gaya ng Facebook at Twitter ang pagiging mapang-abuso ng panawagang ito, na hindi makatao ang gamitin ang isang kumakalat pa lamang na sakit bilang materyal sa mga kuwento at tula, na bukod sa maraming isyu ay masyado pang maaga. Agad na inalis ang panawagan, at hindi natuloy ang proyekto. Baka nga, sa panahong ito, hindi prayoridad ang pagsusulat. May mga mas mahalagang usaping kailangang unahin, katulad ng pagtukoy sa mga taong may dala ng COVID-19, o ng pagbuo ng materyales para maging malay ang mga Pilipino tungkol sa mga katangian ng virus na nagpapakalat ng sakit, o sa pag-iisip kung paano makakabiyahe at makakapasok sa trabaho ang mga commuter na biglang humarap sa mabilisang lockdown at pagkawala ng pampublikong transportasyon. Maraming kailangang unahin bukod sa pagsusulat, iyon ang himig ng karamihang may access sa social media. Maraming kailangang harapin, sa gitna ng pagtigil ng maraming nakasanayan, kasama ng pagbuo sa mga malikhaing akda.

Sa sarili kong pagtatasa, ang mga unang buwan ng quarantine/ lockdown (nag-iiba ang tawag depende sa antas ng tiwala sa

pamahalaan at sa mobilidad na kaakibat ng uri) ay pagtatanggi sa katotohanang nakapasok ang isang karamdamang may potensiyal na sirain ang maraming bakas ng pagkanormal.

Sa mga may mga taglay na ilang pananda ng ginhawa—trabahong pumapayag sa work from home setup, sariling sasakyan para magparoon at magparito para sa ilang esensiyal na biyahe (“esensiyal,” na may range mula sa maintenance medicine hanggang sa Mango Bravo cake para sa Mother’s o Father’s Day), sapat na ipon na puwedeng i-electronic transfer dahil sa may access sa teknolohiya at sa matinong koneksiyon sa internet—nariyan sa mga ganitong antas ng tao at pamumuhay ang ilang puwang para mabagot at maghagilap ng mapaglilibangan. Marami ang naging fitness guru, instant chef, TikTok dancer, K-Drama addict, at virtual plantito’t plantita sa mundo ng videogame na *Animal Crossing*. Sa pagitan ng mga down dog sa yoga app o sa mga Dalgona coffee at ube cheese pandesal (na deliverable via village Viber groups o local Facebook pages), o sa binge-watching ng mga dramang Koreanong patungkol sa mga hari at zombie, may mga nag-abang sa lingguhang updates ni Pangulong Rodrigo Roa Duterte, na naging late-night comedy talk show para sa iba.

Tumataas ang bilang ng mga aktibong kaso, habang inilalatag ng presidente at ng binuo niyang komite ang mga pamantayan sa pagbuno sa kumakalat na sakit. Mga gabay ito patungo sa inaasam ng lahat na pagbabalik-sa-ayos. Ang mga panuntunan tungkol sa pananatili sa bahay, sa pagtigil ng maraming mga opisina at serbisyo, at sa pag-utang mula sa iba’t ibang pondo ay ipinakete sa pangalang “Bayanihan to Heal as One Act.” Para sa mga may pagkagamay tungkol sa wika, kritisismo, at malikhaing pamamahayag, siguradong nagkaroon na sila ng agam-agam sa ginawang tatak para sa pagtugon sa COVID-19. Sigurado, para sa ilan, batid na nilang ang pangalang “bayanihan,” ay pinagandang tawag lamang para sa sentimyentong “bahala na kayo sa mga buhay ninyo.”

Sa labas ng mga ginhawa at libangan ng mas nakakaangat na mga uri, mas ramdam itong lihis na pagtanaw sa “bayanihan” sa mga unang buwan ng lockdown. Mas totoo lalo sa mga indibidwal at grupong sinubukang lumabas mula sa mga pansariling tahanan at ginhawa, para punuin ang mga pagkukulang ng pamahalaan.

Noong Abril, halimbawa, sinugod ng mga pulis ang community kitchen ng Sitio San Roque, dahil lamang sa may nakapaskil ditong panawagan para sa mass testing at iba pang anyo ng suporta. Itong tangkang bayanihan para sa mga hindi pa nakakaranas ng tulong ay itinuring bilang protestang kailangang tugisin. Ang pagtugis sa protesta ay umabot pa sa mga kaso ng pag-aresto. Ganito rin ang nangyari sa relief drive na isinagawa ng dating Anakpawis Party-list congressman na si Ariel Casilao at sa mga kasama niya sa Bulacan noong Abril din, maging sa mga volunteer na naghanda ng pagkain sa Marikina at Barangay Central noong Mayo Uno. Para sa grupo ni Casilao, dagdag-insulto pa na bukod sa warrantless arrest ay sedisyon pa ang isasampang kaso sa kanilang pagtatangkang makatulong. Sedisyoso ang turing sa mga residente, mag-aaral, manggagawa, at iba pang nagboluntaryo na tinatangkang saluhin ang kakulangan at kabagalan ng ipinangakong mga ayuda ng gobyerno. Sa mga unang buwan pa lamang ng COVID-19 sa Pilipinas, labas sa mga gitnang-uring lungkot at pagkabagot, ramdam nang may ibang karamdaman bukod sa sakit na dulot ng virus (o veerus, ayon nga sa late-night comedy talk show ng pangulo).

Tinatawanan ang seryoso. Hinuhuli ang mga nagugutom at tumutulong. May mali, may nakakapa at lumulukob na pakiramdam ng pagkawala-sa-ayos, bagaman hindi pa agad mapangalanan ang pinagmulan at patutunguhan. At mula sa ganitong namumuong pakiramdam, namuo at lumago ang mga alingasngas ng paglikha. Mga alingasngas na papunta sa pagbaklas sa kung paano kinakatha ng gobyerno ang kuwento ng pandemya sa bansa.

May alingasngas mula sa mga nakabasa ng apela ni Senador Aquilino “Koko” Pimentel III sa madla, sa panawagan niyang itrato siya bilang “taong” may kahinaan at nagkakamali lang; ang pagkakamali, ang pagsugod niya sa isang ospital kahit batid niyang isa siyang person at risk para sa COVID-19. May alingasngas sa mga doktor at iba pang eskperto noong ihinayag ni Congressman Alan Peter Cayetano na “fake news” ang kakulangan ng mga Personal Protective Equipment o PPE sa mga ospital. May alingasngas sa pagsugod ng mga tao sa Unibersidad ng Pilipinas noong ikaapat ng Hunyo, pagkatapos ipasa sa kongreso ang Anti-Terror Bill. May mga salaysay na dapat isiwalat, may mga istoryang kailangang iwasto. Nahihinog na ang mga naitanim na pagkabahala, galit, takot, at pagkadismaya. Hindi man sigurado sa kung ano ang tiyak na anyo, naniniwala akong umabot naman ang karamihan sa pagsang-ayon na may puwang para sa pagsulat ng mas angkop na larawan ng Pilipinas. At dapat itong maisulat, maipabasa, mapalaganap, sa lalong madaling panahon. Dahil sa pinakasimple, maraming pinapatay ang estado, marami maliban sa COVID-19.

Sa maraming pagkakataon, sinasalamin ng unang edisyong ito ang paghahanap ng pinakaangkop na panahon, at ang kaakibat na pananabik at takot sa pagtatangkang makabuo ng pinakamatapat at pinakaangkop na pag-akda ng ating buhay sa panahon ng pandemya. Sinasalamin sa ilang mga akda ang pananalamin ng manunulat sa mga luwag at sikip ng ginhawang magtatakda ng luwag at sikip ng pag-iisip sa kung ano ang mahalaga, o kung ano ang dapat unahin. Tinangka ring itanghal sa unang edisyon ang lawak at lalim ng mga maaaring isulat kaugnay sa COVID-19. May mga personal na tala kaugnay sa pagsasalin ng materyales at impormasyon tungkol sa nasabing sakit, maging mga tala sa mga komunidad na direktang inasulto ng pulis o militar habang nasa panahon ng quarantine. Ang ilan ay magpapatay ng kanilang pagkalito hindi lang sa sitwasyon,

kundi sa paghahanap ng tinig na huhuli sa ganitong pagkalito. May ibang makikipagbuno sa limitasyon ng pagtanaw dulot ng uri, at ang mga posibilidad sa paglaya sa ganitong mga limitasyon. At muli, sa usapin ng paglaya, may mga kasamang manunulat na maglalalatag ng pag-asa, na mangangakong hindi sa masalimuot at mapait na wakas tutuldukan ang ating kuwentong pandemya. Sa ibang mga kasama sa koleksiyon, ang sama-samang pagkamulat, ang paghahanap at pagbibigay ng tinig, ang pagsisikap na kumilos kasama at lampas sa pagsusulat, naroon ang pangako ng paglaya at pagbabalik-sa-ayos. Isang kaayusang hindi lamang para sa mga manunulat, kundi sa mas malawak na komunidad.

Sa tingin ko, hindi malabis at hindi rin kabaliwang ialok sa mga mambabasa na ang kuwentong COVID-19, anuman ang diagnosis sa mga sakit ng Pilipinas, ay isang kuwento ng paghilom at pagiging mas mabuti. At nagpapasalamat ako at natutuwang ipakilala itong pinagsama-samang mga pagtatangka patungo sa pinapangarap na kuwentong ito:

Pag-uugat at Pagsasanga

Ang “Wuhan 武汉” ni Jan Robert R. Go ay kinuha mula sa mga sulatin sa kanyang personal blog, habang nasa Tsina siya’t inabutan ng pagkalat ng pandemya. Makikita sa kanyang mga tala ang ilang mga eksenang pamilyar sa atin noong tayo’y nagsisimula pa lamang na harapin ang COVID-19 sa Pilipinas. Magandang paalala at salamin ito, mula sa pakiramdam ng pagiging tagamasid hanggang sa pakiramdam ng direktang nakakaranas ng isang bagong sakit. Interessanteng mabasa ito kahanay ng “The End of Tomorrow” ni Marikit Tara Alto Uychoco, at ng koleksiyon ng mga tula ni Raphael Salise. Ang akda nina Go, Uychoco, at Salise ay demonstrasyon ng kung saan posibleng magbukal ang mga agam-agam: sa isa, mula sa unti-unting paglaladlad ng isang panibagong karamdaman at realidad; sa isa, ibang lukso ng dibdib sa hinihirayang hinaharap

at pagsasanga-sanga ng mga posibilidad; sa isa, ang pagkabalisa sa pakikipag-usap sa siyudad, sa nakaambang pagtindi ng pangungulila, at pag-usbong ng hindi pa maipaliwanag na sindak.

Mga Dalamhati at Paghahati

Sa maraming pagkakataon (kung hindi man sa lahat ng pagkakataon), may kaakibat na elitismo ang pagsusulat, at nagkakatalo na lamang sa kung gaano katapat o hindi ang manunulat sa pag-amin at pag-ako sa elitismong naglalayo sa kanya mula sa mundong ginagalawan niya. Itong pag-akong ito ay naipamalas sa “COVID-19 Diary ng Sirena” ni John Iremil Teodoro. Sa sanaysay, naibahagi ang pagtitimbang ng manunulat sa kanyang personang in denial sa mga epekto ng pandemya, at sa kung paanong ang mga isyu gaya ng panic buying sa grocery, pag-withdraw ng cash sa ATM, mga pasimpleng saglit ng harot, at mga pagtatalo sa pagitan ng mga kasamang manunulat, lahat ng ito ay mga maliliit na bagay pa rin, lalo kung ikukumpara sa mas malawak at kumplikadong takbo ng mga bagay-bagay sa kaligiran ng pandemya.

Ginagawa namang mas tiyak ng mga koleksiyong “Ayuda” ni Paul Rico C. de Lara, “Pasada” ni Jesame Dilag-Domingo, at ng “Ang mga Pinabayaan” ni Mark Anthony S. Salvador itong mga kumplikasyong mas marapat tutukan—ang paghahanap ng ipinangakong pagkain, trabaho, at pera, sa panahong bawal lumabas ang lahat (o lahat maliban sa mga nakakaangat sa buhay); ang pagsuko ng ginhawa para maisuot ang PPE at makatulong sa iba, may sintomas man o wala; ang pagpapaalalang may mga trabahong hindi kayang iuwi sa tahanan, gaya ng pagpasadang sa mga karaniwang araw ay iginagapang na rin ang paghahatid-sundo ng pantawid-gutom. Bagaman wala pa silang naipapangakong tiyak na lunas, tukoy na tukoy nila kung saan nagmumula ang mga inilarawang paghihirap. Baka angkop hiram ang isang kilalang pahayag na “mayaman ang Pilipinas, ngunit naghihirap ang sambayanang Pilipino,” at

gawing “maraming inutang na pondo para sa COVID-19, pero bakit nagugutom, nagkakasakit, naghihikahos, at namamatay ang mga Pilipino?”

Hinahangaan ko ang mga tangka at paalalang ito. Nabibilib ako sa mga kasamang manunulat na kayang lumikha sa gitna ng mga dudang baka magkamali ng pagsasakatawan, nagsusulat dahil may mga maliliit na kisap ng tiwalang oo, baka naman maging angkop o tama ang pagsubok na umunawa at magpaunawa.

Pakikipagbuno sa Anyo

Matingkad na mga ehersisyo sa pakikipagbuno sa/ng mga salita at paksa ang mga piyesang “Sandaan at Isang Gabi’t Araw” ni Paul Alcosoba Castillo, “Geometry” ni Rodrigo dela Peña Jr., “Hinagpis ng Hinlalato at Iba Pang mga Tula” ni Genevieve S. Aguinaldo, “Oyayi man ang hilik” ni Dennis Andrew S. Aguinaldo, “Silang mga Bisitang Di Mo Dapat Patuluyin” ni Isay Embérga Sinfuego, at “Bag Raid Series” ni Cris R. Lanzaderas. May mga bakas sa mga aralin ng writers workshops at mga klase sa malikhaing pagsulat ang ilang mga atake—pagbubura, paggamit ng multiple choice, pag-uulit ng mga tunog, paggamit ng mga terminong mukhang malayo sa panitikan (gaya ng axioms at equations), paglilista. Nakikipaglaro itong mga nakasanayang laro sa mga kinikilalang danas sa panahon ng pandemya—pagkaumay at pakikipagniig sa pagkaumay dulot ng lockdown, ang pagbabagong-hubog ng pagiging kabiyak/magulang/anak, mga pulitikal na pagpaslang, ang pananatili ng pagkatao sa panahon ng “mañanita” at iba pang mga kahunghangan ng mga nasa puwesto. Itong mga pakikipagbunong ito ay may pakiramdam ng pamilyaridad, sapagkat madaling makilala itong akto ng kawalan ng masasabi sa dami ng gustong masabi. May paghahanap na ibinabahagi sa kung sino man ang makakabasa. Access points ang mga malikhaing akda, nag-eksperimento hindi para sa layuning makagawa ng “bago,” kundi para magbigay ng mga nakikilalang

pantawag sa mga kinikilalang bagong karanasan. May kaakibat ding babala itong mga binubuksang pintuan at durungawan—hindi lahat ng mangangatok sa mga bahay natin ay bisita, ang iba ay mga mamamatay-tao.

Paghahanap ng Paliwanag

Bagaman mas akademiko ang proyekto, hiniling kong makapag-ambag si Eilene G. Narvaez ng kanyang mga tala tungkol sa papel ng Filipino sa panahon ng pandemya. Kaya naman sa kanyang “#FilipinoDapat at Ilang Tala sa Paglikha ng “Terminolohiyang COVID-19,”” naibahagi niya ang motibasyon, batayan, at mga hakbang na isinagawa upang masigurong magiging accessible ang mga salita at kaalamang may kaugnayan sa COVID-19, patungo sa mas maraming bilang ng Pilipino. Ibinubukas ang kuwento ni Eilene dito sa *Dx Machina*, upang itampok at itanghal ang papel ng mga wika sa Pilipinas, ang pagsasalin, at ang pagsusulong ng isang pambansang wika, upang magligtas ng sambayanan. O sa pinakamaliit, mapadali ang pag-unawa sa mundo base sa umiiral na mga kondisyon. Samantala, maipapamalas ng “Bagong Talahulugan” ni Ella Jane Hermonio ang papel ng kapwa malikhain at kritikal na pagbibigay ng kabuluhan. Sa kanyang mga tula, iminumungkahi ang isang klase ng gamit sa wikang may pag-unawa sa mga nagtutunggaliang puwersa ng kanyang panahon, at ihinahain ang pananaw na sa daigdig na maraming kahulugan at maraming totoo ay may mga ibig sabihing mas angkop, mas nararapat. Tingin ko, hindi aksidenteng tinapos niya ang lahat sa kahulugan ng “patalsikin.”

Pagsusuri sa Uri

Matagal na akong tagasubaybay at tagahanga ni Tilde Acuña para sa mga eskperimentasyon niya sa anyo, at sa pagbatak ng kanyang gamit ng Filipino sa napakaraming mga hindi-inaasahang teritoryo. May espesyal na pagtawag ng atensyon ang kanyang

“Rebyu ng ‘Anti-IATField at iba pang dagling rebyu’” dahil sa sabay-sabay nitong itinatampok at itinatanghal ang mga potensiyal, limitasyon, pagpapalaya, at pagtataksil ng kanyang uri at ng kanyang panulat. Ang kritika ng kritika ng kritika (x ilang ulit) ay may patama sa mga uring nilamon ng Lazada at online shopping, patungo sa panlalamon ng mga iba’t ibang bersiyon ng sinabi ni Duterte sa kanyang mga presscon, patungo sa mga nawawalang pondo ng PhilHealth, patungo sa iba pang mga lugar at usapin. May hamon ang piyesa sa imbestigasyon ng pagkayamot—sa pag-atake ng napakaraming antas ng review na ito, saan na ba tunay na naiirita ang masa?

Magandang salo sa piyesa ni Acuña ang ulat mula sa Save Our Schools Network, isang malawak na alyansa ng mga tagapagsulong ng edukasyon para sa mga sektor ng kabataan, partikular sa mga lugar na pinuputakti ng militarisasyon. Sa, “Locking down Lumad Education: Schools under Attack amid a Pandemic,” makikitang lalong hindi mailalapat ang mga mungkahing plano kaugnay sa quarantine, work from home, at ayuda para sa kabataang Lumad, na bago pa man ang pandemya ay pinagkakaitan na ng kanilang karapatan sa edukasyon at panatag na buhay. Isa itong magandang pagmulat at isa ring matinding hamon patungo sa ekstensiyon—ang ibukas ang kamalayan sa mga realidad sa labas ng siyudad, na ipagpatuloy ang kuwento nang labas sa mga problema sa internet at sa home-based remote learning. Bago at hanggang sa panahon ng pandemya, may mga batang Pilipinong ginigipit, itinataboy, binobomba, at pinapaslang. Nagpapasalamat ako kay Jose Monfred Sy, para sa tulong niya sa pagkalap ng mga talang ito.

Malay na malay si Ronnie E. Baticulon sa ideya ng kuwento bilang ekstensiyon (ng sarili, ng mga hindi masabi ng iba, ng limitasyon ng uring pinanggagalingan) at sa halaga ng pagpapaalalang may puwang ang pagsusulat sa panahon ng pandemya. Sa kanyang “Kung Bakit Kailangang Magkuwento ng Manggagamot,” ang maraming

identidad ng isang doktor—kaibigan, guro, manggagamot, tagapagsalaysay—ay dadalhin sa tanong na “para kanino” at sa panawagang marami pang hindi wasto, kailangang magpatuloy sa pagkatha ng mga istorya. May pribilehiyong kaakibat ang trabaho gaya ng pagiging doktor, pribilehiyong mangangailangan ng paulit-ulit na repleksiyon, ng kapasidad na mag-ugnay, at ng tapang na maghayag ng mga katotohanang hindi masabi ng iba. Alam ni Ron ang kanyang mga limitasyon, at alam din niya ang kanyang mga potensiyal sa pagbibigay ng iba’t ibang antas ng lunas. Sa pagtatahi niya sa halos nakalimutan nang isyu sa pork barrel, hanggang sa mga opisyal na ibinababa sa usapin ng numero ang buhay ng tao, hanggang sa mga senador na sinasabing hindi ginagawa ng mga medical frontliner ang kanilang trabaho, mapapatunayan ni Ron na ang pagkukuwento ay isang esensiyal na bahagi ng buhay. Maaaring angkop sa kaso ni Ron ang pagtanaw na ang paggamit ng wika, ang pasasalita, ang pagsasalaysay, ay palaging akto ng pagmamalasakit, ng pagmamahal. Sana’y patuloy pa niyang kathain itong mga istorya ng pag-ibig at pagpapagaling.

Pag-aklas sa Pagwawakas

Mapapatango sigurado ang mambabasa sa sentimiyentong itinatawid ng “Today’s Headlines: Poems” ni Christine V. Lao. Totoo nga namang sa isang lugar kung saan may nagtatakbuhaning ostrich sa loob ng isang village, sa panahong napakarami nang kaululang nagaganap sa Pilipinas, makakaasa pa kaya tayong mapagkakatiwalaan ang ating mga tinatrato bilang pinuno? Ilusyon ang gilalas na ipinapamalas sa mga presscon at manipuladong tawag sa mga numero. May panawagan ang mga tula ni Christine na maghanap ng ibang anggulo, na huwag makampante (o huwag makampante sa di-tumitigil na gunaw). Sa “Sa Simula’y Trahedya, ang Dulo’y Parsa” naman, ihinaharap ni Valentine Dula ag isang hinaharap na magkahalong malabo at malinaw na ring mangyari,

kung magpapatuloy ang namamayaning takbo ng istorya ng ating pamumuhay sa COVID-19. May lungkot at sindak sa posibilidad na ang mga agam-agam na nailatag sa unang bahagi ng librong ito’y hindi pala malayo sa pagiging totoo.

Pero ang panulat base sa antolohiyang ito, anuman ang duda, ay isa sa mga pinanghahawakang sandata, lunas, at kislap ng pag-asa. At sa imahinasyon ni Steno Padilla at ng kanyang kuwentong “Angel Locsin,” ang sandata/lunas/kislap ng pag-asang ito ay isang fan fiction kung saan may isang Angel Locsin fembot na babali sa lahat ng sumisimbolo sa ating hinagpis. Isang malayong alternatibong mundo at realidad, pero sa panahon ngayon, baka magkamilagro at magkaroon ng pagkakataong maging totoo. Itaya natin ang lahat ng naipong online shopping coins sa panalanging ito.

Habang nagpapatuloy ang kanya-kanyang pagsipat sa Pilipinas na binabaliw at nililito ng kasalukuyang pamunuan at kaligiran, pinapatunayan ng proyektong ito ang kahalagahan ng malikhaing paglikha at pagtatala. Anuman ang imaheng maikakabit dito sa akto ng paglilista—tanim, utang, pagkahulog—tinatandaan natin ang mga tao at institusyong namahala sa panahon nitong dinaranas na sakit, gayon din silang hindi pinahintulutan ng gobyerno at ng kasalukuyang lipunan na magsiwalat ng kanilang istorya. Hinahagilap at pinatutuloy natin sila sa mga binuno at binuong akda, dahil may pananampalatayang darating ang araw ng pag-ani, ng paniningil, at pag-ahon.

Nasabi ko na ito sa halos lahat ng pagkakataong maaari itong sabihin, sa nakaraang halos walong buwan ng pandemya—hindi malabis ang magsulat tungkol sa isang mas mabuting Pilipinas, sa isang mas mabuting mundo. Ipagpapatuloy natin ang paghahanap ng mga pinakaangkop na salita upang ilarawan ang hinihirayang lunas sa mga sakit at pasakit, hanggang sa dumating ang daigdig na mas mainam, mas wasto. Ipinapakilala namin ang aming mga pagtatangka, sa pagnanais na may makilala kayo sa mga

pakikipagbunong ito. Nawa'y maging matagumpay kami sa pagtulak na magmasid, na lumaban, na mabuhay sa mga kasunod pang araw, patungo sa kinakatha nating pangarap na paggaling, pag-alpas, at pagwawakas.

